

Kaip išsirinkti sodinukus? Pataria biomedicinos mokslų daktaras Audrius Sasnauskas

„Fotolia“ nuotr. / Obuoliai

Autorius: Arvydas Urba, LRT RADIJO laida „Sodai“

Šaltinis: Lrt.lt

Jei būtume tikri savo šalies patriotai, pirtume tik lietuviškus šaldytuvus bei televizorius, o tą patį galima pasakyti ir apie lietuviškas vaismedžių ir vaiskrūmių veisles – jos tikrai nenusileidžia atvežtoms iš užsienio, LRT RADIJUI sako Sodininkystės daržininkystės instituto direktorius, biomedicinos mokslų daktaras Audrius Sasnauskas.

RĖMĖJO NUORODA

RĖMĖJO NUORODA

Daugiau 15min Gyvenimas naujienų – mūsų Facebook puslapyje!

Pavyzdžiui, pastebi jis, Lietuvoje esame sukūrę labai daug juodųjų serbentų rūšių, o lietuviškos serbentų veislės turi itin daug vitamino C.

– Ar tikrai balandį geriausia sodinti vaismedžius?

– Yra du pagrindiniai sodinimo sezonai – balandį ir spalį. Dėl šalnų nepatariama kaulavaisių pirkti spalio mėnesį, geriau rinktis balandžio mėnesį.

– Dabar dalis sodmenų parduvinėjami konteineriuose (vazonėliuose ar kitokiuose induose). Tai padidina galimybes rinktis augalus ir kitais mėnesiais, ne tik balandį ir spalį?

– Manau, kad ateityje vis daugiau sodininkų pereis prie konteinerinės sistemos. Ši sistema, be abejo, turi ir minusų, ne tik plusų. Konteineriuose mes nematome augalo šaknų – gal jos peraugusios ir netinkamos sodinti. Trejus metus pabuvęs konteineryje augalas pradeda žūti.

– Kas šiandien aktualu sodininkams mėgėjams?

– Sodininkams mėgėjams aktualu pasirinkti veislę, tinkamą augti mūsų sąlygomis, turguose ir per parodas jie gali pamatyti labai didelę įvairovę. Gali rasti net tokių, kurių dar nežino mokslininkai. Europoje dominuoja penkios veislės: „Golden delicious“, „Gala“, „Jonaglod“, „Idared“ ir „Red delicious“. Iš šios grupės, kuri sudaro didžiąją dalį viso pasaulio asortimento, mes nieko negalime auginti. Tiek „Delicious“, tiek „Jonagold“ yra netinkamos mūsų sąlygomis, nes yra neištvermingos.

Šių veislių vaisiai skinami labai vėlai, spalio pabaigoje, lapkričio pradžioje, o pas mus obuolių skynimas baigiasi spalio viduryje. Ispanijoje ir Prancūzijoje žydėjimas prasideda kovo mėnesio pabaigoje, jie turi ištęstą devynių mėnesių sezoną, o mes turime tik šešis mėnesius. Dėl to tų veislių negalime pritaikyti mūsų sąlygoms. Čekiška „Šampion“ veislė taip pat jauči šalčiams, todėl rizikinga ją auginti. Galima rinktis tik „Gloster“.

– Kokios yra bendros pasaulinės tendencijos, ar gausiai auginamos koloninės obelys?

– Koloninės obelys sukurtos gana anksti, Vokietijos, Italijos selekcininkai jas gausiai auginą. Tačiau iki šiol pramoninėse ar komercinėse plantacijose jos taip ir neišpopuliarėjo. Pats medžio biologinis amžius nepakankamai geras. Nors mėgėjiškame asortimente galima rasti vis geresnių koloninių obelių veislių.

– Kaip turėtų atrodyti 6 arų sodininko mėgėjo sklypas, kokius vaiskrūmius jis turėtų auginti?

– Lietuvoje tuose 6 aruose galima pamatyti labai įvairių sodų. Vieni stebins originaliais kraštovaizdžio dizaino sprendimais, kiti stulbins išpuoselėtų gėlynų gausa, o tretieji rinksis tradicinį sodą ir daržą. Tokiame sklype turėtų atsirasti vietos keletui sėklavaisių, kaulavaisių, serbentų, agrastų, šilauogių krūmeliams, valgomiesiems sausmedžiams ar šėivamedžiui. Sklypo pakraštyje gali augti riešutmedžiai arba tiesiog gėlės.

Jaunos šeimos visada galvoja apie nedidelį vaikų kampelį. Jį patariama įrengti ten, kur yra pavėsis, ten galėtų atsirasti ir smėlio dėžė ar sūpynės. Mažame 6 arų plotelyje galima įrengti aikštelę su terasa, kur visa šeima ir draugai galės leisti laisvalaikį.

– Ar įmanoma iš riešutų išsiauginti riešutmedį?

– Riešutmedį galima išsiauginti iš riešutų, tačiau augalą reikėtų dauginti vegetatyviniu būdu (imant augalo dalis ir skiepijant, sodinant). Iš paties riešutėlio mes negausime tokio pat riešutmedžio, jis nebus toks kokybiškas.

– Šiuo metu vyksta daug mugių, prekybininkai yra sukrutę siūlyti medelynų produkciją, tačiau kaip pasirinkti sveikesnį sodinuką?

– Ar sodinukas sveikas, gali matyti tiesiog jį pasižiūrėjus. Reikia atkreipti dėmesį, ar mediena nėra suskilinėjusi, ar nėra tamsių dėmelių, kurios gali reikšti ligas. Taip pat sodinukai turėtų būti nepadžiūvę ir nepašalę (įlenkus ūgelį turėtų matyti žalia medienos).

Visi vaismedžiai turi turėti aiškią viršūnę. Šalia viršūnės palikti vertikaliai augantys ūgliai konkurentai turi būti pašalinti, todėl vienmečiai sodinukai turėtų būti nešakoti. Kiekvienas parduotuvės paprašytas gali patrupinti tas šakeles. O dvimečiai sodinukai turėtų turėti ne mažiau kaip keturias horizontaliai kampu augančias 20–30 cm šakas. Šakos negali būti įlūžusios.

Taip pat visi sodinukai turėtų turėti gerai išsivysčiusias šaknis. Pats šaknyno vidus turėtų būti baltas. Reikėtų nepamiršti, kad nupirktus sodinukus svarbu tinkamai supakuoti, sudrėkinti šaknis.

– Ar prie sodinuko turi būti pririštas augalo pasas ir kas jame turėtų būti parašyta?

– Kiekvienas augalas turėtų turėti pasą. Jei pirkėjas perka iš sertifikato neturinčio medelyno, augalas tokio paso neturės (tiesa, tam tikros tarnybos turėtų susidomėti, ar toks prekeivis iš viso pageidautinas). Augalo pase parašyti pagrindiniai augalo duomenys: pavadinimas (lietuvių ir lotynų kalbomis), išauginimo vieta, data, būsimas derlius. Ši informacija svarbi būsimam pirkėjui, ją perskaitęs žmogus žinos, ar augalas yra kokybiškas.

Negaliu pasakyti, kad nusipirkę vieną ar kitą augalą iš nesertifikuotų medelynų ar mėgėjų prekeivių būsime neapsirikę. Negaliu sakyti, kad ir valstybiniuose ar kituose medelynuose, kurie turi sertifikatus, irgi nėra klaidų – jų visi padaro. Kartais pardavėjas gali būti visai nekaltas ir gali nė nežinoti, kad augalas anksčiau buvo pakliuvęs į infekuotą vietą, todėl gali išdžiūti ar sirgti. Tačiau tikimybė, kad iš sertifikatus turinčio medelyno nusipirktas augalas bus kokybiškas, didesnė. Geriausia pirkti iš tų medelynų, kuriuose augalai auginami, o ne perpardavinėjami.

– Kaip įsitikinti, kad konteineriuose parduodamų sodmenų šaknys yra tinkamos sodinti, ar galima, pardavėjui matant, išimti augalą iš konteinerio ir apžiūrėti?

– Galima pabandyti augalą patraukti, tačiau pavojinga, jei augalas per daug išdžiūvęs. Augalo šaknys neturėtų būti peraugusios ir labai susipynusios, nes, jeigu jos susipynusios, tikėtina, kad augalas auga daugiau negu metus.

– Kokias veisles patartumėte auginti Lietuvos sodininkams?

– Reikėtų rinktis tinkančias augti mūsų regione, Baltijos šalių ar Lenkijos selekcininkų išvestas veisles. Veislės turėtų būti atsparios šalčiui. Jei būtume tikri savo šalies patriotai, turbūt pirtume tik lietuviškus šaldytuvus ir lietuviškus televizorius ir taip keltume savo ekonomiką. Lietuviškos vaismedžių veislės tikrai nenusileidžia užsienio veislėms: rudeninė – „Rudenis“, žeminė – „Skaistis“. Šios veislės pasižymi kompleksišku atsparumu rauplėms ir filostiktozei, yra ištvermingos žiemą ir tinka auginti mūsų ekologiniuose soduose.

Veislė „Aukis“ yra pagrindinė lietuviška veislė, tai mūsų klasika. Ji sukurta 1961 m., gavo Leipcige aukso medalį. Ši veislė labai populiari ir Latvijoje, ir Estijoje, lenkai ją tik dabar atranda. Žinoma, kaip ir visos veislės, ši irgi turi trūkumų – „Aukis“ obuolių odelė minkšta, todėl juos sunku transportuoti. Tačiau didieji sodininkai tai puikiai žino.

Lietuvoje esame sukūrę labai daug juodųjų serbentų rūšių. Pagal serbentų plotus esame tretieji Europoje. Pernai organizavome pasaulinį juodųjų serbentų kongresą. Gaila, kad šis renginys nesulaukė daug žiniasklaidos dėmesio, tačiau tuo metu buvo pasakyta daug gražių žodžių apie juoduosius serbentus. Valgydami mūsų klimato zonos augalų vaisius, išvengtume alergijų.

– Kokias juodųjų serbentų rūšis rekomenduotumėt Lietuvos sodininkams?

– Pasaulinėje rinkoje dominuoja Škotijos mokslininkų sukurtos „Ben“ serijos veislės. Jos visos naudojamos pramoniniuose augnuose, kuriuose uogos skinamos kombainais. Šios serijos serbentai yra kietos odelės, gerai nukrinta nuo kotelio.

Lietuviškos serbentų veislės turi labai daug vitamino C. „Titanija“ turi apie 50 mg vitamino C, galima rasti veislių, kurios turi net apie 300 mg šio vitamino. Mokslininkai orientuojasi į labai didelį vitamino C kiekį. Taip pat svarbu, kad serbente būtų daug antocianinų (fenolinių junginių ir visų kitų, kurie reikalingi žmogaus sveikatai, turi priešvėžinių savybių). Dėl grožio rekomenduojau rinktis kamieninius serbentus arba agrastus, jie iš tiesų atrodo įspūdingai. Tai savotiška nedidelio sklypo puošmena.

Deja, kuo toliau, tuo rečiau matome sveikų augalų. Labai daug jų serga, yra susimaišę, ateina nauji biotipai, kurie keičia veislių savybes, anksčiau buvusios atsparios veislės tampa neatsparios.

– Kokia žemė tinka vaismedžiams ir kaip juos reikėtų sodinti, galbūt patariama pilti ir kitų žemių?

– Sodo augalams molinga žemė netinka, tačiau priemolis yra tinkamas. Mologoje žemėje drėgmė nesigeria labai gerai, todėl gali kilti pavojus užmirkti. Sodinantiems mologoje žemėje rekomenduočiau į iškastą duobelę ir pripilti kompostinės žemės. Taip pat sodinant patartina didesnes šakas patrupinti. Nereikia trumpinti pridėtinių šaknelių.